

France GRIVEC, Žitja Konstantina in Metodija. Viri — Žitje Konstantina — Žitje Metodija — Pohvala CM — Italska legenda — Frizinški spomeniki. V Ljubljani 1951. Izd. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. Str. 178 12°.

U ovom vrlo skromnom izdanju sadržana je — mogli bismo reći — mala enciklopedija ćirilometodijske problematike. Da se nije štedilo prostorom i stručnim grafičkim priborom, ova bi knjiga bila potpuno zadovoljila potrebe naših stručnih radnika, da se upoznaju sa suvremenim stanjem svih važnijih problema ove slavističke grane od najpouzdanijeg vodiča u ovoj struci. No i ovakav — kao priručnik ćirilometodijskih izvora s kritičkim pregledom literature — ovo je u nestašici ovakvih izdanja kod nas dobro došao vademecum svakom slavistu.

Evo što knjiga sadržava. Nakon kratkog uvoda o historijatu literature o ćirilometodijskim izvorima (ističe se uloga A. V. Gorskoga) slijedi instruktivan prikaz svih i pojedinih izvora o životu i djelovanju svete braće s ocjenom najvažnije literature o tim izvorima (str. 10—51); slijedi Grivčev slovenski prijevod glavnih izvora, i to: Života Konstantinova (ŽK) (54—107), Života Metodijeva (ŽM) (108—134), Pohvale sv. Ćirilu i Metodiju (135—148), Života (Konstantina) s prijenosom sv. Klementa ili

Italske legende (149—157), a to sve popraćeno autorovim kritičkim napomenama; konačno nadovezao je pisac kritički prikaz Frizinških spomenika s izvornim tekstom i slovenskim prijevodom II. frizinškog spomenika, iako se za njih ne bi moglo reći, da su u pravom smislu izvor za život i djelovanje Ćirila i Metodija.

U uvodnom dijelu autor je najprije i najopširnije prikazao crkvenoslavenske izvore, i to stoga što su oni najvažniji kao i stoga, što su u jednom dijelu starije literature bili omalovažavani. Prikazani su: ŽK, ŽM, Pohvala sv. Ćirilu, Pohvala sv. Ćirilu i Metodiju, Proložna žića, tragovi grčkog žića Konstantina i Metodija u slavenskim djelima, Liturgijske službe u istočnocrkvenim tekstovima kao i u hrvatskoglagoljskim brevijarima i na kraju Manji crkvenoslavenski izvori. U ovim posljednjima autor je najškrtiji s podacima, premda je riječ o vrlo važnim spisima, kao na pr. o Govoru o prijenosu relikvija sv. Klementa, o Žiću sv. Nauma, o svjedočanstvu Ivana Eksarha, o raspravi črnorisca Hrabra i dr. — U odjeljku o grčkim izvorima riječ je samo o poznatim legendama o sv. Klimentu Bugarskom, i to o većoj (za koju se i Grivec priklanja mišljenju, da joj je pisac Teofilakt) i o kraćoj (Homatianovoj). — Među latinskim izvorima prikazana su: svjedočanstva bibliotekara Anastazija, Italska legenda, papinska pisma (koja snažno potkrepljuju ostale izvore), spis *Conversio Bagoariorum et Carantanorum* i latinski izvori (legende) čeških pisaca (o kojima Grivec ima rezerviran stav i nakon najnovijeg negativnog stava što ga je o vjerodostojnosti ovih legenda zauzeo R. Urbánek). U ovom je odjeljku autor propustio na pr. navesti izdanje Anastazijeva pisma Karlu Ćelavomu i bibliografiju o papinskim pismima. No i češće osjećamo potrebu za više detalja iz kritike izvora, iz naučnih kontroverzija i iz literature uopće.

Rezimirajući rezultate kritike pojedinih izvora autor obično diskretno zauzima svoje gledište inzistirajući na mučno stečenim rezultatima pojedinih specijalnih studija. Evo na pr. autorov stav o problemu točnijeg datiranja ŽK i ŽM i o njihovu autoru. Važuci sve momente on zaključuje: da je ŽK bio pisan u velikomoravsko doba, da nije preveden s grčkoga, da mu se pisac ne da odrediti, ali da je on Slaven, Ćirilov i Metodijev učenik iz Bizantskog carstva, a ne iz Panonije ili Moravske, dok je Metodije na njem ipak samo sudjelovao. Isto tako autor se kod ŽM opredjeljuje: da je bilo pisano u drugoj polovici g. 885., i to prije izгона iz Moravske, i da je na njem vjerojatno sudjelovao Konstantin prezbiter.

Grivčevi slovenski prijevodi ŽK, ŽM i ostalih izvora vrlo su brižljivi pa su već po sebi dobre interpretacije izvora. Autor češće korigira svoj prijašnji prijevod slovenski (iz 1936) i latinski (u AAV iz 1941). S prijevodom sačinjava cjelinu niz njegovih primjedaba uz svako poglavlje, koje su bilo filološkoga, bilo historijskoga ili idejnog (filozofskoga i teološkoga) karaktera. One se usko povezuju s općom literaturom o izvorima, kako bi se što bolje rekonstruiralo činjeničko stanje. Drugim riječima, sve je to gradivo za korektnu rekonstrukciju samih izvornih tek-

stova (osobito ŽK i ŽM), koji su svi sačuvani iz više ili manje mnogo mlađeg vremena i stoga netočno tradirani ili samo loše shvaćeni. Tom cilju je konačno išao dobar dio radova profesora Grivca iz ćirilometodijske problematike. Začudo ovdje autor nije ništa pobliže rekao o predloščima svojega prijevoda i o njegovu odnosu prema pojedinim rukopisnim izvorima.

Rekonstrukciji ŽK i ŽM posvetio je bio dobar dio svoje djelatnosti N. van Wijk, ali je od velikih priprava dospio publicirati samo pokušaj rekonstrukcije prvog poglavlja ŽK g. 1941. u Zeitschrift für slavische Philologie. U nastavku na taj van Wijkov rad kao i na svoj rad u ovdje prikazanoj knjizi prof. Grivec vrši i dalje napore pa je tako u Slavističnoj reviji, IV (1951) 264—268, objelodanio raspravicu »Pripombe k Žitju Konstantina«. Tu on stavlja primjedbe ne samo na stariju literaturu u stvari kritike teksta, nego ispravlja i nadopunjuje i neke svoje stavke iz ove knjige.

Vj. Štefanić